

Bir Kitap

Türkiye’de Din ve Toplumsal Değişme Bediüzzaman Said Nursi Olayı

Celil TAŞKIN

Bir kitap tetkiki/incelemeesi neden neşredilmeli sorusuna, pek çok makul cevap verilmiş durumda. Lakin Risale çalışmaları alanında çıkacak yeni bir dergi için Said Nursi ve mücadelesi hakkında yazılmış bir kitabı tetkik etmeye başlamadan önce, bu soruya Said Nursi’nin hayatından ve fikirlerinden hareketle, bazıları için malumu hatırlatma nevinden de olsa, Risale merkezli bir cevap verilmelidir. Böylece girilen bu tetkik işinin Risale çalışmaları kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu netliğe kavuşturulabilir.

Said Nursi düzenli bir medrese eğitimi almamıştır. Yaşadığı bölgedeki birçok medreseyi dolaşmış olsa da hiçbirisini bitirmemiş ve kısa sürelerde oralardan ayrılmıştır. Bu husustaki tavrını zamanın mevcut medrese sistemine bir eleştiri olarak görmek gerekir. Medrese müfredatına dâhil olan eserlerin bitirilmesi bir öğrencinin yıllarını alıyordu. Said Nursi, müfredatı bire bir takip etmek yerine öncelikle kendisine lazım olan ve mizacına uygun olan eserleri veya o eserlerin ilgi duyduğu kısımlarını bitirmek istiyordu. Beyazıt’ta sadece 3 ay devam eden ciddi tahsilinde her kitaptan bir iki ders almış ve müfredatın geri kalanını okumamıştır. Neden böyle yaptığını soran hocasına şöyle cevap vermiştir:

“Bu kadar kitabı okuyup anlamaya muktedir değilim. Ancak, bu kitaplar bir mücevherat kutusudur; anahtarı sizdedir. Yalnız sizden şu kutuların içinde ne bulunduğunu göstermenizin istirhamındayım. Yani, bu kitapların neden bahsettiklerini anlayayım da, bilahare tab’ıma muvafık olanlara çalışırım.” Böyle yapmasında, “Maksadı ise ... bir sürü haşiye ve şerhlerle vakit zayi etmemektir. Bu sûretle, ale’l-usûl yirmi sene tahsili lazım gelen ulûm ve fûnûnun zübde ve hülâsasını üç ayda tahsil ve ikmal etmiştir.” (Nursi, 2012a: 51-2). Canlı ve Beysülen’in (2010: 52) belirttiği üzere, “Okunacak kitapların içeriklerine ilişkin bilgiler edinerek medrese eğitimini tamamladığı kabul edilmektedir.”

Bu iktibaslardan hareketle, genç Said’in eğitim hayatında, kitapların içeriklerine dair tanıtım yazılarına yani fihristlere ve kitapların ilmî kalitesini ve önemini ortaya koyan kısa değerlendirmelere şiddetle ihtiyaç duyduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Risale-i Nur okuyucuları da aynı temel ihtiyacı hissedecekleri için “Risale-i Nur Külliyyatının Sözler, Mektubat ve On Dördüncü Lem’aya kadar olan

kısımının fihristesi” olan ve sonradan ilgili kitapların sonlarına ilave edilen 15. Lem’a te’lif edilmiştir (Nursi, 2012b: 182). Okuyucu, fihristler sayesinde öncelikle ihtiyaç duyduğu kısımları tespit edip okuyabilir. İhtiyacımız olanı tefe’ül ile denk getirmeye çalışmak yerine, fihristler üzerinden ihtiyacımız olanı aramamız gerekir. Buradan hareketle, Risale-i Nur’u oluşturan eserler ve Risale çalışmaları alanında değerlendirilebilecek eserler için de benzer çalışmaların yapılması gerektiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Mardin’in eseri üzerine kaynakçada belirtilen ciddi değerlendirmeler yapıldığı için eserin kapsamlı tetkiki yerine eserin ilmî kalitesine ve önemine dair bazı noktalara işaret etmekle yetineceğiz. Kitapta öne çıkan hususlardan birisi Said Nursi’nin ‘ibnüzzaman’ oluşunun izah edilmiş olmasıdır. Dağ (2009: 49)’ın ifadesiyle

“... Mardin, Said Nursi’nin dayandığı temelleri ve kaynakları sosyolojinin ve tarihin verilerinden faydalanarak, yaşadığı zamanın ve mekânın tahlillerinden hareketle ortaya çıkarmaya çalışıyor. Kişinin bir anlamda tarihinin/zamanın ve coğrafyasının/mekânının ürünü olarak var olduğu önermesinden hareketle Said Nursi anlatımı yapmaya çalışıyor.”

Nursi’ye (2012c: 143) göre; “Bütün ilimlerin ve mârifetlerin ve kemalât-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilli ve burhanlı mârifet-i kudsiyedir.” Risale-i Nur, iman ilmidir ve o açıdan otoritedir. Lakin Mardin’in eserinde gösterdiği üzere, sosyal bilimler açısından sadece “telâhuk-u efkârın [düşünce ve tecrübelerin birikimi]” bir parçasıdır. Mardin, eserinde Risale-i Nur’un sosyal bilimlere ne gibi katkılar yaptığını, sosyal bilimlerden ne ölçüde istifade ettiğini göstermiştir.

Mardin’in eserini maalesef ‘fiyasko!’ olarak niteleyenler oldu. Dışarıdan bir araştırmacının Risale-i Nur’u anlayamayacağı ileri sürüldü. Tarafgir birisi olduğu gündeme getirildi. Bir insan birçok ilişki ağının parçası olup çeşitli konumlarda olabilir. Bu anlamda bir Nur talebesi de Mardin de bir konuma sahiptir, yani bir mensubiyetten bir tarafgirlikten bahsedilebilir. Lakin bir konuma sahip olmak, kasıtlı olarak çarpıtma yapmayı gerektirmez. Kendi konumundan baktığında bir Nur talebesinden farklı şeyler görmüş olabilir. Çünkü insanların öncelikleri farklı olabilir. Bazı birkaç hususta Said Nursi’yi anlamamış da olabilir. Bu bir art niyet göstergesi değildir. Şunu hatırlatmakta fayda var ki ‘Dışarıdan bir araştırmacı, Risale-i Nur’u hakkıyla anlayamaz’ iddiası ne kadar doğruysa, ‘içerden birisi, Risale-i Nur’u dışarıya hakkıyla anlatamaz’ iddiası da o kadar doğrudur. Mardin, bir sosyal bilimcidir, bir Nur talebesi değildir. Yani, Risale-i Nur’u, ‘sosyal bilimlerin bir nesnesi’ olarak farklı çevrelere ulaştırmıştır. ‘İman inşa edici bir özne’ olarak farklı çevrelere ulaştırmak Nur talebelerinin işidir. Mardin’in eserinden böyle bir beklenti içinde olmamak gerekir.

Kaynakça

- Canlı, C. ve Beysülen, Y. K. (2010). *Zaman İçinde Bediüzzaman*. 2. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Commins, D. (1991). Kitap Tetkiki. *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi*. *International Journal of Middle East Studies*. Vol. 23. No. 4. pp. 630-632. Çevrimiçi: <http://www.jstor.org/stable/4328471>, 09/07/2015.
- Commins, D. (1992). A Reply To M. Hakan Yavuz. *International Journal of Middle East Studies*. Vol. 24. No. 4. p. 750. Çevrimiçi: <http://www.jstor.org/stable/164479>, 09/07/2015.
- Dağ, A. (2009). *Şerif Mardin'de Said Nursi Algısı*. Umran. Mart 2009. Sayfa: 49-52. Çevrimiçi: <http://umrandergisi.com/u/umran/pdf/175-1363268859.pdf>, 09/07/2015.
- Göçek, F. M. (1992). Kitap Tetkiki. *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi*. *Middle East Journal*. Vol. 46. No. 3. pp. 505-506. Çevrimiçi: <http://www.jstor.org/stable/4328471>, 09/07/2015.
- Karabaşoğlu, M. (2004). *Şerif Mardin Olayı*. Çevrimiçi: <http://www.karakalem.net/?article=852>, 09/07/2015.
- Mardin, Ş. (2013). *Türkiye'de Din ve Toplumsal Değişme Bediüzzaman Said Nursi Olayı*. Çev. M. Çulhaoğlu. 17. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nursi, S. (2012a). *Tarihçe-i Hayat*. Çevrimiçi: <http://www.erisale.com/#content.tr.14.51>, 22/10/2015.
- Nursi, S. (2012b). *Lem'alar*. Çevrimiçi: <http://www.erisale.com/#content.tr.3.182>, 22/10/2015.
- Nursi, S. (2012c). *Emirdağ Lahikası – I*. Çevrimiçi: <http://www.erisale.com/#content.tr.10.143>, 22/10/2015.
- Şentürk, R. (1998). Kitap Tetkiki. *Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi*. *İslâm Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 2. Sayfa: 262-268. Çevrimiçi: http://www.isam.org.tr/documents/_dosyalar/_pdfler/islam_arastirmalari_dergisi/sayi02/262_268.pdf, 09/07/2015.
- Yavuz, M. H. (1992). *A Response to David Commins's Review of Mardin's Religion and Social Change in Modern Turkey: The Case of Bediüzzaman Said Nursi*. *International Journal of Middle East Studies*. Vol. 24. No. 4. pp. 749-750. Çevrimiçi: <http://www.jstor.org/stable/164479>, 09/07/2015.

